

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه پیام نور

مرکز تهران

دانشکده علوم انسانی

گروه علمی روانشناسی

عنوان پایان نامه: بررسی رابطه بین شیوه های فرزندپروری والدین با

تاب آوری، منبع کنترل و پرخاشگری فرزندان

نگارش: زیبا بالاخانی

استاد راهنما: دکتر مرتضی ترخان

استاد مشاور: دکتر مجید صفاری نیا

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته روانشناسی عمومی

خرداد ۱۳۹۰

شماره
تاریخ
پیوست

مجمع علوم انسانی

تصویب نامه

پایان نامه خانم زیبا بالاخانی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته

روانشناسی عمومی تحت عنوان:

"بررسی رابطه بین شیوه های فرزندپروری والدین با تاب آوری،

منبع کنترل و پرخاشگری فرزندان"

ساعت: ۸:۳۰-۱۰:۱۵

تاریخ دفاع: سه شنبه ۹۰/۳/۱۰

درجه ارزشیابی: (ب) (عالی)

نمره: ۱۹.۰

هیات داوران:

امضاء	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی	داوران
	استاد راهنما	دکتر مرتضی ترخان	استاد راهنما
	"	دکتر مجید صفاری نیا	استاد مشاور
			استاد مشاور
	"	دکتر محمد احسان تقی زاده	استاد داور
			نماینده تحصیلات تکمیلی

تهران، خیابان استاد نجات
الهی، نرسیده به خیابان
کریم خان زند، چهارراه
سپند، پلاک ۲۳۳
تلفن: ۸۸۸۰۱۰۹۰
دورنگار: ۸۸۸۹۰۵۳۶
www.tpnu.ac.ir
ensani@tpnu.ac.ir

تقدیم

به روح پرفروش مادر نازنین و پدر عزیزم که تا بودند آرزو مند پیشرفت هایم در زندگی بودند
و چون رفتند همواره دعای خیرشان که بدرقه طریق زندگی ام بوده را ادراک نموده ام.
(روحشان شاد)

و تقدیم

به همسر مهربانم که با تشویق ها، دلگرمی ها و صبوری های خود
پیوسته در مسیر تحصیل و فراگیری علم در کنارم بوده است.

سپاس

بگانه خالق هستی را که الطاف بیکرانیش هر لحظه شامل حالم

و ذکر و یاد او همیشه مایه آرامش جانم بوده است.

و تقدیر و شکر

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر ترخان که با هدایت عالمانه ایشان توانستم مراحل دشوار تدوین پایان نامه را پشت

سر گذارم،

و نیز استاد مشاورم جناب آقای دکتر صفاری نیا که زحمات بازخوانی پایان نامه را تقبل فرمودند.

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی رابطه بین شیوه فرزندپروری (مقتدرانه، مستبدانه و آسان گیرانه) والدین با تاب آوری، منبع کنترل و پرخاشگری فرزندان در جامعه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر اصفهان که در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ مشغول به تحصیل بوده اند می باشد. نمونه مورد مطالعه شامل ۲۴۸ نفر از اعضای جامعه که به صورت تصادفی ساده از بین ۵ آموزشگاه که به روش طبقه ای تصادفی ساده از هر یک از نواحی پنجگانه شهر اصفهان انتخاب شده اند و نیز مادران همین دانش آموزان می باشد. این تحقیق از نوع همبستگی است و اطلاعات مورد نیاز به وسیله پرسشنامه شیوه های فرزندپروری بامریند، مقیاس تاب آوری کانر و دیویدسون، آزمون منبع کنترل راتر و پرسشنامه پرخاشگری باس و پری جمع آوری شده است. پرسشنامه اول توسط مادران دانش آموزان و سه پرسشنامه دیگر توسط خود دانش آموزان تکمیل گردیده و نمرات حاصل از آن ها با استفاده از نرم افزار SPSS و از طریق ضریب همبستگی پیرسون و نیز رگرسیون چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات بیانگر آن است که بین شیوه های فرزندپروری مقتدرانه، مستبدانه و آسان گیرانه والدین با تاب آوری فرزندان رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه در مورد شیوه مقتدرانه مستقیم و در مورد شیوه های مستبدانه و آسان گیرانه معکوس می باشد. نیز بین شیوه های فرزندپروری مقتدرانه و مستبدانه والدین با منبع کنترل دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد، که رابطه در مورد شیوه مقتدرانه مستقیم و در مورد شیوه مستبدانه معکوس می باشد. این در حالی است که نتایج نشان می دهد بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه والدین و منبع کنترل فرزندان رابطه معناداری وجود ندارد. هم چنین وجود رابطه معنادار بین شیوه های فرزندپروری مقتدرانه، مستبدانه و آسان گیرانه والدین با پرخاشگری فرزندان تایید شده است، به این صورت که در مورد شیوه مقتدرانه و مستبدانه رابطه مستقیم و در مورد شیوه آسان گیرانه رابطه معکوس می باشد. یافته های این تحقیق نشان می دهد که بین تاب آوری و منبع کنترل فرزندان رابطه معنادار مستقیم و بین منبع کنترل و پرخاشگری فرزندان رابطه معکوس وجود دارد، اما بین تاب آوری و پرخاشگری فرزندان رابطه معناداری وجود ندارد.

واژه های کلیدی: شیوه های فرزندپروری (مقتدرانه، مستبدانه، آسان گیرانه)، تاب آوری، منبع کنترل (درونی - بیرونی)، پرخاشگری.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	۱-۱) مقدمه.....
۴	۲-۱) بیان مسئله.....
۵	۱-۲-۱) فرزندپروری مقتدرانه.....
۵	۲-۲-۱) فرزندپروری مستبدانه.....
۵	۳-۲-۱) فرزندپروری آسان گیرانه.....
۶	۴-۲-۱) تاب آوری.....
۷	۵-۲-۱) منبع کنترل.....
۷	۶-۲-۱) پرخاشگری.....
۸	۳-۱) سوالات تحقیق.....
۹	۴-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۱۰	۵-۱) اهداف تحقیق.....
۱۰	۶-۱) فرضیه های تحقیق.....
۱۱	۷-۱) متغیرهای تحقیق.....
۱۱	۱-۷-۱) متغیرهای پیش بینی کننده.....
۱۱	۲-۷-۱) متغیرهای ملاک.....
۱۱	۸-۱) تعاریف نظری مفاهیم.....
۱۱	۱-۸-۱) شیوه های فرزندپروری.....
۱۲	۲-۸-۱) تاب آوری.....
۱۲	۳-۸-۱) منبع کنترل.....
۱۳	۴-۸-۱) پرخاشگری.....
۱۳	۹-۱) تعاریف عملیاتی.....

- ۱۳-۱ (۱-۹-۱) شیوه های فرزندپروری..... ۱۳
- ۱۳-۱ (۲-۹-۱) تاب آوری..... ۱۳
- ۱۴-۱ (۳-۹-۱) منبع کنترل..... ۱۴
- ۱۴-۱ (۴-۹-۱) پرخاشگری..... ۱۴

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

- ۱۶-۲ (۱-۲) مقدمه..... ۱۶
- ۱۶-۲ (۲-۲) تربیت فرزند..... ۱۶
- ۱۹-۲ (۳-۲) شیوه های فرزند پروری..... ۱۹
- ۲۷-۲ (۱-۳-۲) فرزندپروری مقتدرانه..... ۲۷
- ۲۸-۲ (۲-۳-۲) فرزندپروری مستبدانه..... ۲۸
- ۲۹-۲ (۳-۳-۲) فرزندپروری آسان گیرانه..... ۲۹
- ۳۱-۲ (۴-۲) تاب آوری..... ۳۱
- ۳۲-۲ (۱-۴-۲) تاب آوری چیست؟..... ۳۲
- ۳۳-۲ (۲-۴-۲) سخت رویی کلیدی برای تاب آوری..... ۳۳
- ۳۴-۲ (۳-۴-۲) ۵ سطح تاب آوری..... ۳۴
- ۳۶-۲ (۴-۴-۲) ۸ قانون موثر بر تاب آوری..... ۳۶
- ۳۷-۲ (۵-۴-۲) علم تاب آوری این اطلاعات را شامل می شود..... ۳۷
- ۳۸-۲ (۶-۴-۲) کنجکاو برای تاب آوری ضروری است. چرا؟..... ۳۸
- ۳۹-۲ (۷-۴-۲) رازی برای رسیدن به سطح بالای تاب آوری..... ۳۹
- ۳۹-۲ (۸-۴-۲) نقش امید و خوش بینی در تاب آوری..... ۳۹
- ۴۰-۲ (۹-۴-۲) ویژگی های متعادل شده در افراد تاب آور..... ۴۰
- ۴۰-۲ (۱۰-۴-۲) مهارت های افراد تاب آور..... ۴۰
- ۴۱-۲ (۱۱-۴-۲) چرا همه تاب آور نیستند؟..... ۴۱
- ۴۲-۲ (۱۲-۴-۲) عوامل موثر در تاب آوری..... ۴۲
- ۴۲-۲ (۱۳-۴-۲) ۱۰ روش برای ایجاد تاب آوری..... ۴۲
- ۴۵-۲ (۱۴-۴-۲) ویژگی های خانواده های تاب آفرین..... ۴۵
- ۴۶-۲ (۱۵-۴-۲) خصوصیات فرزندان تاب آور..... ۴۶

- ۵-۲) منبع کنترل ۴۶
- ۱-۵-۲) شکل گیری کنترل فردی و عوامل تعیین کننده ی آن ۴۸
- ۲-۵-۲) جنسیت و تفاوت های فرهنگی اجتماعی در کنترل فردی ۴۹
- ۶-۲) پرخاشگری ۵۳
- ۱-۶-۲) دیدگاه های نظری درباره ی پرخاشگری ۵۴
- ۱-۱-۶-۲) نقش عوامل زیست شناختی ۵۴
- ۱-۱-۱-۶-۲) آیا پرخاشگری غریزی است؟ ۵۴
- ۲-۱-۱-۶-۲) آیا پرخاشگری مفید است؟ ۵۶
- ۱-۲-۱-۱-۶-۲) بقای اصلح ۵۶
- ۲-۲-۱-۱-۶-۲) پالایش هیجانی ۵۷
- ۲-۱-۶-۲) نظریه های سائق ۵۷
- ۳-۱-۶-۲) نظریه های نوین پرخاشگری ۵۸
- ۲-۶-۲) علل پرخاشگری انسان ۵۹
- ۱-۲-۶-۲) عوامل اجتماعی پرخاشگری ۶۰
- ۱-۱-۲-۶-۲) ناکامی ۶۰
- ۲-۱-۲-۶-۲) یادگیری اجتماعی ۶۰
- ۳-۱-۲-۶-۲) تحریک مستقیم ۶۱
- ۴-۱-۲-۶-۲) انگیزختگی فزاینده ۶۱
- ۵-۱-۲-۶-۲) در معرض خشونت رسانه ای قرار گرفتن ۶۲
- ۲-۲-۶-۲) عوامل فرهنگی در پرخاشگری ۶۴
- ۳-۲-۶-۲) علل شخصی پرخاشگری ۶۵
- ۱-۳-۲-۶-۲) الگوی رفتاری نوع A ۶۵
- ۲-۳-۲-۶-۲) خودشیفتگی ۶۵
- ۳-۳-۲-۶-۲) احساس جویی ۶۶
- ۴-۳-۲-۶-۲) تفاوت های جنسیتی ۶۶
- ۴-۲-۶-۲) تعیین کننده های موقعیتی پرخاشگری ۶۷
- ۱-۴-۲-۶-۲) دما و پرخاشگری ۶۷

۶۸ درد و ناراحتی (۲-۴-۲-۶-۲)
۶۸ الککل و پرخاشگری (۳-۴-۲-۶-۲)
۶۹ علل عصب شناختی و شیمیایی پرخاشگری (۵-۲-۶-۲)
۶۹ پیشگیری و کنترل پرخاشگری (۳-۶-۲)
۶۹ تنبیه (۱-۳-۶-۲)
۷۰ مداخله های شناختی (۲-۳-۶-۲)
۷۰ بخشایش (۳-۳-۶-۲)
۷۰ پرخاشگری در کودکان و نوجوانان (۴-۶-۲)
۷۳ علائم و نشانه های کودک پرخاشگر (۱-۴-۶-۲)
۷۳ راه های اصلاح و کاهش شدت پرخاشگری در کودکان و نوجوانان (۲-۴-۶-۲)
۷۵ پیشینه تحقیق (۷-۲)
۷۵ تحقیقات داخلی (۱-۷-۲)
۹۱ تحقیقات خارجی (۲-۷-۲)

فصل سوم: روش تحقیق

۱۰۱ مقدمه (۱-۳)
۱۰۱ جامعه آماری (۲-۳)
۱۰۱ نمونه آماری (۳-۳)
۱۰۲ روش نمونه گیری (۴-۳)
۱۰۲ طرح تحقیق (۵-۳)
۱۰۲ ابزار اندازه گیری (۶-۳)
۱۰۳ پرسشنامه شیوه های فرزندپروری بامریند (۱-۶-۳)
۱۰۳ اعتبار و روایی (۱-۱-۶-۳)
۱۰۳ نمره گذاری (۲-۱-۶-۳)
۱۰۴ مقیاس تاب آوری کانر و دیوید سون (۲-۶-۳)
۱۰۴ اعتبار و روایی (۱-۲-۶-۳)
۱۰۴ نمره گذاری (۲-۲-۶-۳)
۱۰۵ آزمون منبع کنترل راتر (۳-۶-۳)

۱۰۵ اعتبار و روایی (۱-۳-۶-۳)
۱۰۵ نمره گذاری (۲-۳-۶-۳)
۱۰۶ پرسشنامه پرخاشگری باس و پری (۴-۶-۳)
۱۰۶ اعتبار و روایی (۱-۴-۶-۳)
۱۰۶ نمره گذاری (۲-۴-۶-۳)
۱۰۷ روش تجزیه و تحلیل آماری (۷-۳)

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات

۱۰۹ مقدمه (۱-۴)
۱۰۹ توصیف ویژگی های آزمودنی ها (۲-۴)
۱۱۰ تجزیه و تحلیل آماری داده ها (۳-۴)

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۱۸ مقدمه (۱-۵)
۱۱۸ تبیین و تحلیل فرضیه ها (۲-۵)
۱۳۲ محدودیت ها (۳-۵)
۱۳۲ پیشنهادات (۴-۵)
۱۳۲ پیشنهادات پژوهشی (۱-۴-۵)
۱۳۲ پیشنهادات کاربردی (۲-۴-۵)
۱۳۴ منابع فارسی
۱۴۰ منابع انگلیسی
۱۴۲ پیوست ها

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۱۰.....	جدول (۱-۴) پیش بینی تاب آوری بر حسب شیوه های فرزندپروری.....
۱۱۰.....	جدول (۲-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین و تاب آوری فرزندان.....
۱۱۱.....	جدول (۳-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری مستبدانه والدین و تاب آوری فرزندان.....
۱۱۱.....	جدول (۴-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه والدین و تاب آوری فرزندان.....
۱۱۲.....	جدول (۵-۴) پیش بینی منبع کنترل بر حسب شیوه های فرزندپروری.....
۱۱۲.....	جدول (۶-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین و منبع کنترل فرزندان.....
۱۱۳.....	جدول (۷-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری مستبدانه والدین و منبع کنترل فرزندان.....
۱۱۳.....	جدول (۸-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه والدین و منبع کنترل فرزندان.....
۱۱۴.....	جدول (۹-۴) پیش بینی پرخاشگری بر حسب شیوه های فرزندپروری.....
۱۱۴.....	جدول (۱۰-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین و پرخاشگری فرزندان.....
۱۱۵.....	جدول (۱۱-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری مستبدانه والدین و پرخاشگری فرزندان.....
۱۱۵.....	جدول (۱۲-۴) ضریب همبستگی بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه والدین و پرخاشگری فرزندان.....
۱۱۶.....	جدول (۱۳-۴) ضریب همبستگی بین تاب آوری و منبع کنترل فرزندان.....
۱۱۶.....	جدول (۱۴-۴) ضریب همبستگی بین تاب آوری و پرخاشگری فرزندان.....
۱۱۶.....	جدول (۱۵-۴) ضریب همبستگی بین پرخاشگری و منبع کنترل فرزندان.....

فصل اول
کلیات تحقیق

۱-۱) مقدمه

شخصیت هر فرد آمیخته ای از ویژگی های ژنتیکی و یادگیری های محیطی است و بخش اعظم یادگیری محیطی فرد نیز در خانواده و به ویژه از طریق روش های تربیتی که والدین به کار می گیرند کسب می گردد.

والدین به عنوان اولین معلم و مربی کودک در تربیت و چگونگی رفتارهای کودک مهم ترین نقش را دارا هستند و بی توجهی و اهمال در این امر، عواقب وخیمی را در زندگی کودک به وجود می آورد. رفتار کودک عکس العملی به عوامل محیطی و خصوصاً نسبت به عملکرد والدینش می باشد. چنانچه رفتار والدین با کودک بر صداقت، دوستی، احترام و پذیرش متکی باشد، کودک احساس امنیت و آرامش می کند و از ابتلا به بسیاری از نابسامانی ها محفوظ می ماند. از سوی دیگر، انتقادهای بی جا و بی مورد و روابط خانوادگی گسسته و نابسامان، کودک را مضطرب و آزرده خاطر می سازد و موجبات ابتلا به بسیاری از اختلالات رفتاری را فراهم می آورد (شفیع آبادی، ۱۳۷۱).

والدین با رفتار، گفتار و در کل با نحوه پرورش فرزند، تاثیر زیادی بر الگوهای رفتاری و ساختار شخصیتی کودک در حال رشد خود گذارده و می توانند از این طریق فردی سالم یا ناسالم از نظر روانی تحویل جامعه دهند. برخی والدین روشی سخت گیرانه و استبدادی را در پیش می گیرند که در آن کودک باید تابع بی چون و چرای فرمان آن ها باشد، برخی روشی سهل گیرانه و کاملاً آزاد را اتخاذ می کنند که در آن فرزند اجازه دارد تا هر طور که می خواهد عمل کند و برخی دیگر روشی منطقی، جدی و در عین حال گرم و صمیمانه را برمی گزینند که در آن فرزندان از دلیل هر رفتار آگاهند و حق اظهار نظر دارند.

خانواده نخستین محیط اجتناب ناپذیر و حتمی است که کودک با آن تماس می گیرد، محیطی که طفل، لاجرم در آن چشم گشوده و رشد خویش را آغاز می کند. کودک از هنگام تولد تا سالیانی چند، تنها با خانواده در تماس است و در این سال ها بر اثر تماس نزدیک و دائمی، خانواده نقش بسیار قابل ملاحظه ای در سازندگی شخصیت و سلوک وی دارد (عطاران، ۱۳۶۸).

کوشش های والدین جهت تربیت کودک همواره می بایست با آرامش و احترام باشد. گاهی اوقات روح لطیف و حساس کودک از یک بی احترامی غیر علنی و ناپیدا آسیب می بیند. او برای رسیدن به شکوفایی فکری و احساس، نیازمند به تکریم والدین نسبت به خود است. کودک اگر در محیط خانواده مورد احترام باشد از دستورات والدین کمتر سرپیچی می کند. اصولاً احترام یکی از بزرگترین عوامل ایجاد محبت و اطاعت است و توهین به شخصیت کودک یکی از بزرگ ترین عوامل ایجاد

دشمنی و مخالفت است. کودکی که در محیط خانواده، پست و زبون بار آید در سنین بالاتر نیز استقلال و شخصیت نخواهد داشت. او خود را فرد لایقی نمی داند و برای خود شخصیتی نمی شناسد. والدین باید توجه داشته باشند که کودک انسان، همانند خود آن هاست، البته با حساسیت و نیاز بیشتر به احترام که لازمه رشد شخصیت اوست. بنابراین هیچ گاه نباید به کودک اهانت کنند و رفتار خارج از ادب و نزاکت با وی داشته باشند (صحفی، ۱۳۸۰).

سال ها در تربیت فرزندان در جهان، سخت گیری و قاطعیت پدر و مادر (و به ویژه پدر) و استفاده از تنبیه، راه اصلی تربیت را تشکیل می داده و ادبیات کشور ما نیز شاهد داستان ها و اشعار و ضرب المثل های زیادی در این باب می باشد. دوره ای نیز آزادی بی حد و مرز کودک در جوامع غربی و گاه در خانواده های ایرانی باب روز بوده و فرزندپروری منوط به آزادی بی قید و شرط کودک دانسته شده و کوشش پدر و مادر به طور عمده، تامین معاش و پدید آوردن شرایط لازم و اغلب فراوان برای برآوردن انواع نیازهای کودک بوده است. دوره ی جدید در تربیت فرزند متکی بر انعطاف و داشتن روش های متناسب نسبت به رفتارهای متفاوت بوده و در واقع درست شده و میانه رو شده ی روش های پیشین و به گونه ای است که نشان می دهد باید از زیاده روی و نیز کوتاهی (افراط و تفریط) در تربیت فرزند پرهیز کرد و به جای آن کودک را شناخت، شرایط او را ارزیابی کرد، به امکانات و توانایی های خود توجه نمود و برای اصلاح و تربیت او شیوه های مناسب را از میان شیوه های گوناگون برگزید (پدرام، ۱۳۸۳).

باید کودکان را به گونه ای تربیت کرد تا توانایی ها و استعداد های ذاتی آن ها در جهت علائق اجتماعی شکوفا شود و خصوصیات شخصیتی مثبت در آنان پرورش یابد. برای این که کودک در تمام مراحل زندگی از رشد طبیعی برخوردار شود، اطرافیان او اعم از والدین، مربیان و دوستان که در تماس نزدیک با کودک هستند، باید مشوق او باشند. وقتی به محیط کودک نظر می اندازیم، ممکن است دو گروه را تشخیص دهیم، آن هایی که کودک را همیشه تشویق می کنند و کسانی که باعث ناامیدی و یاس کودک می شوند. دسته دوم مشکلات عدیده ی ناگواری در کودک ایجاد خواهند کرد (دریکورس^۱، ۱۳۸۶). از جمله ویژگی های فردی که می توانند تحت تاثیر "شیوه فرزندپروری والدین"^۲ باشند تاب آوری^۳، منبع کنترل^۴ و پرخاشگری^۵ است.

-
- 1-Dreikurs
 - 2-Parenting style
 - 3-Resiliency
 - 4-Locus of control
 - 5-Agression

دلیل آن که این سه ویژگی در انجام این تحقیق مد نظر قرار گرفته اهمیت خاص آن ها در رسیدن به موفقیت و روابط اجتماعی مطلوب است که این روزها دغدغه بسیاری از نوجوانان و جوانان جامعه می باشد. هدف از انتخاب موضوع این پایان نامه، بررسی رابطه بین انواع شیوه های فرزندپروری والدین با سه ویژگی تاب آوری، منبع کنترل و پرخاشگری در فرزندان است که با تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه های مربوطه که توسط دانش آموزان دختر مقطع متوسطه و والدین آن ها تکمیل گشته، مورد ارزیابی و نتیجه گیری قرار گرفته است.

۱-۲) بیان مسئله

روش هایی که والدین برای پرورش فرزندان خود اتخاذ می نمایند بر ویژگی های گوناگون شخصیت فرزندان تاثیر دارد. از جمله این ویژگی ها می توان به تاب آوری، منبع کنترل و پرخاشگری اشاره نمود که تحقیق حاضر سعی در بررسی ارتباط بین این شیوه ها با ویژگی های ذکر شده دارد. والدین می توانند به رشد فرزندان کمک کنند، با اجتناب از تنبیه سخت، با به کارگیری استدلال و انضباط القایی، و صمیمی بودن و تقویت کردن رفتار پخته، و ترغیب کردن آن ها به تسلط یافتن بر مهارت های تازه (برک^۱، ۱۳۸۵).

دایانا بامریند^۲ در یک رشته تحقیقات با در نظر گرفتن والدینی که با فرزندان پیش دبستانی خود تعامل می کردند، اطلاعاتی را در مورد شیوه های فرزندپروری گردآوری کرد. معلوم شد که فرزندپروری دو جنبه گسترده دارد: جنبه اول، پرتوقع بودن است. برخی از والدین، معیارهای عالی برای فرزندانشان مقرر می کنند و از آن ها توقع دارند که این معیارها را برآورده سازند. والدین دیگر، توقع خیلی کمی دارند و به ندرت سعی می کنند رفتار فرزندانشان را تحت تاثیر قرار دهند.

جنبه دوم، پاسخ دهی است. برخی والدین، نسبت به فرزندان خود پذیرا هستند و به درخواست های آن ها پاسخ می دهند. آن ها غالباً به بحث آزاد و گفت و گو با فرزندانشان می پردازند. برخی والدین هم، طرد کننده و بی اعتنا هستند. ترکیبات گوناگون پرتوقعی و پاسخ دهی، چهار سبک فرزندپروری را به بار می آورد که پژوهش بامریند روی سه مورد از آن ها تاکید کرد: مقتدر، مستبد و آسان گیر (برک، ۱۳۸۵).

1-Berk

2-Diana Boumrind

۱-۲-۱) **فرزندپروری مقتدرانه**^۱: مناسب ترین روش فرزندپروری است. والدین مقتدر درخواست های معقولی برای پختگی دارند و این درخواست ها را با تعیین محدودیت ها و اصرار بر این که کودک باید از آن ها تبعیت کند، به اجرا می گذارند. در عین حال، آن ها صمیمیت و محبت نشان می دهند، صبورانه به نقطه نظرهای فرزندانشان گوش می کنند، و مشارکت در تصمیم گیری خانوادگی را ترغیب می نمایند. فرزندپروری مقتدرانه، روشی منطقی و دموکراتیک است که طی آن، حقوق والدین و کودکان محترم شمرده می شود (برک، ۱۳۸۵). یافته های بامریند نشان داد که فرزندان والدین مقتدر، بسیار خوب پرورش می یابند. آن ها شاد و سرحال هستند، در تسلط یابی بر تکالیف جدید، اعتماد به نفس دارند و خودگردان هستند (بامریند، ۱۹۶۷). این کودکان، سوگیری جنسیتی کمتری هم نشان می دهند. دخترها در استقلال و میل به تسلط یافتن بر مهارت های جدید، و پسرها در رفتار دوستانه و یاری گرانه، نمره های بالایی کسب کردند (بامریند و بلاک^۲، ۱۹۶۷).

۱-۲-۲) **فرزندپروری مستبدانه**^۳: والدینی که از سبک مستبدانه استفاده می کنند نیز متوقع هستند، ولی برای پیروی کردن آن چنان ارزشی قایل هستند که فرزندانشان دوست ندارند پیروی کنند. والدین مستبد انتظار دارند فرزندانشان از دستورات بزرگترها بی چون و چرا اطاعت کنند، در نتیجه کمتر به گفتگو با آن ها می پردازند. اگر کودک اطاعت نکند، والدین مستبد به فشار و تنبیه متوسل می شوند (برک، ۱۳۸۵). بامریند دریافت که کودکان پیش دبستانی دارای والدین مستبد، مضطرب، گوشه گیر، و ناخشنود بودند. وقتی که آن ها با همسالانشان تعامل می کردند، در صورت ناکامی، با خصومت واکنش نشان می دادند (بامریند، ۱۹۶۷). مخصوصاً پسرها، خشم و سرپیچی زیادی نشان می دادند، دخترها، وابسته و بی علاقه به کند و کاو بودند، و از تکالیف چالش انگیز عقب نشینی می کردند (بامریند، ۱۹۷۱).

۱-۲-۳) **فرزندپروری آسان گیرانه**^۴: والدینی که از سبک آسان گیرانه استفاده می کنند، مهرورز و پذیرا هستند، ولی متوقع نیستند و از هر گونه اعمال کنترل، خودداری می کنند. والدین آسان گیر به فرزندانشان اجازه می دهند در هر سنی که هستند، خودشان تصمیم بگیرند، در حالی که هنوز قادر به انجام این کار نیستند. آن ها می توانند هر وقت که دوست دارند غذا بخورند و بخوابند و هر قدر که می خواهند تلویزیون تماشا کنند. آن ها مجبور نیستند طرز رفتار خوب را یاد بگیرند یا کارهای خانه

-
- 1-Authoritative
 - 2-Block
 - 3-Authoritarian
 - 4-Permissive

را انجام دهند. بامریند دریافت که فرزندان والدین آسان گیر، خیلی ناپخته هستند. آن ها در کنترل کردن تکانه هایشان مشکل داشتند و وقتی از آن ها می خواستند کاری را انجام دهند که با تمایلاتشان مغایر بود، اطاعت نمی کردند. ضمناً آن ها بسیار پرتوقع و وابسته به بزرگترها بودند، و در مقایسه با کودکانی که والدینشان کنترل بیشتری اعمال می کردند، در تکالیف پیش دبستانی استقامت کمتری نشان می دادند. رابطه بین تربیت آسان گیرانه و رفتار وابسته، مخصوصاً در پسرها نیرومند بود (برک، ۱۳۸۵).

۱-۲-۴) تاب آوری: گارمزی^۱ و ماستن^۲ (۱۹۹۱) تاب آوری را "یک فرآیند، توانایی، یا پیامد سازگاری موفقیت آمیز با شرایط تهدیدکننده"، تعریف نموده اند. به بیان دیگر تاب آوری، سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار است (والر^۳، ۲۰۰۱). البته تاب آوری، تنها پایداری در برابر آسیب ها یا شرایط تهدیدکننده نیست و حالتی انفعالی در رویارویی با شرایط خطرناک نمی باشد، بلکه شرکت فعال و سازنده در محیط پیرامونی خود است. می توان گفت تاب آوری، توانمندی فرد در برقراری تعادل زیستی- روانی، در شرایط خطرناک است (کانر^۴ و دیویدسون^۵، ۲۰۰۳). افزون بر این، پژوهشگران بر این باورند که تاب آوری نوعی ترمیم خود با پیامدهای مثبت هیجانی، عاطفی و شناختی است (گارمزی، ۱۹۹۱؛ ماستن، ۲۰۰۱؛ راتر^۶، ۱۹۹۹؛ لوتار^۷، سیچتی^۸ و بکر^۹، ۲۰۰۰). کامپفر^{۱۰} (۱۹۹۹) باور داشت که تاب آوری، بازگشت به تعادل اولیه یا رسیدن به تعادل سطح بالاتر، در شرایط تهدیدکننده است و از این رو سازگاری موفق در زندگی را فراهم می کند. در عین حال کامپفر به این نکته نیز اشاره می نماید که سازگاری مثبت با زندگی، هم می تواند پیامد تاب آوری به شمار رود و هم به عنوان پیش آیند، سطح بالاتری از تاب آوری را سبب شود (سامانی و همکاران، ۱۳۸۶).

تاب آوری به معنی توانایی پرش از حوادثی از زندگی است که ممکن است در ابتدا کاملاً در هم شکننده در نظر بیایند. وقتی زندگی افراد تاب آور مختل می شود، آن ها احساساتشان را به روش های سالمی در دست می گیرند، به خودشان اجازه می دهند که موقع آسیب و گرفتاری اندوه و خشم

-
- 1-Garmezy
 - 2-Masten
 - 3-Waller
 - 4-Conner
 - 5-Davidson
 - 6-Rotter
 - 7-Luthar
 - 8-Cicchetti
 - 9-Becker
 - 10-kumpfer

و ضرر و پریشانی را احساس کنند اما اجازه نمی دهند که این ها احساساتی دائمی شوند. افراد تاب آور معمولاً مشکلات اساسی را آسان تر از دیگران کنترل می کنند، امیدوارند که زندگی از هم پاشیده شان را با روشی جدید که کارآمد است بازسازی کنند و تلاش برای غلبه بر سختی ها نیروهای جدیدی در آن ها ایجاد می کند (سیبرت، ۲۰۰۵).

۱-۲-۵) منبع کنترل: منظور از منبع کنترل یعنی میزان باور شخص درباره این که می تواند بر زندگی خود اثر داشته باشد. منبع کنترل می تواند درونی یا بیرونی باشد. کسانی که منبع کنترل درونی دارند معتقدند که سازندگان اصلی زندگی خود هستند، اما کسانی که منبع کنترل بیرونی دارند، معتقدند که آن چه بر سر آن ها می آید اصولاً محصول شانس، تصادف یا نتیجه اعمال مردمان دیگر است. به عنوان مثال، شخصی که منبع کنترل درونی دارد، به هنگام شکست در کار، تمام مسئولیت را به گردن می گیرد و خود را مقصر می داند، اما شخصی که منبع کنترل بیرونی دارد، اظهار می دارد که دیگران برای او مشکل می آفرینند یا بدشانسی می آورد (گنجی، ۱۳۸۰). فرد، طی زندگی خود میزان کنترل فردی اش را از طریق فرایند یادگیری اجتماعی ارزیابی می کند، فرایندی که در آن از طریق مشاهده رفتار دیگران، به یادگیری می پردازد (بندورا، ۱۹۶۹، ۱۹۸۶). در اوان کودکی، خانواده نقش مهمی در این فرایند بازی می کند. پدر و مادران مهربان، کودکان را تشویق می کنند و معیارهای رفتاریشان با ثبات است، فرزندان پرورش می دهند که از احساس کارآیی قوی و محور کنترل درونی برخوردارند (هارتر، ۱۹۸۳). پس از ورود کودکان به مهد کودک یا مدرسه، همسالانشان به گونه ای فزاینده اهمیت پیدا می کنند و کودکان خودشان را در توانایی های درسی، شیطنت، استعداد، محبوبیت و غیره، با آن ها مقایسه می کنند. در نوجوانی، احساس کنترل فردی به شدت تحت تاثیر روابط جنسی و اجتماعی و تصمیم های مربوط به آموزش عالی و وضعیت شغلی قرار دارد (سارافینو، ۱۳۸۷).

۱-۲-۶) پرخاشگری: رفتاری است به قصد آسیب رساندن جسمانی یا زبانی به فردی دیگر یا نابود کردن دارایی دیگران (اتکینسون، ۱۳۸۵). پرخاشگری غالباً هنگامی صورت می گیرد که آدمی احساس ناکامی می کند، اما نه این که پرخاشگری همیشه در پی ناکامی ابراز شود. شرایط و

-
- 1-Siebert
 - 2-Bandura
 - 3-Harter
 - 4-Sarafino
 - 5-Atkinson

موقعیت های اجتماعی بسیاری گرایش به عمل پرخاشگرانه را کاهش می دهند یا آن را تشدید می کنند (برکowitz^۱، ۱۹۸۱).

از زمره علل رایج خشم و پرخاشگری یکی هم فقدان عزت نفس یا این تصور است که شخص دیگری غیر منصفانه رفتار کرده است (آوریل^۲، ۱۹۸۳).

پژوهش حاضر در نظر دارد تا وجود ارتباط بین سبک های مختلف فرزندپروری والدین با میزان تاب آوری، پرخاشگری و نوع منبع کنترل فرزندان را مورد بررسی قرار دهد که با توجه به موارد فوق محقق درصدد پاسخ گویی به سوالات زیر می باشد:

۱-۳) سوالات تحقیق:

- ۱- آیا بین شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین و تاب آوری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۲- آیا بین شیوه فرزندپروری مستبدانه والدین و تاب آوری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۳- آیا بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه و تاب آوری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۴- آیا بین شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین و منبع کنترل (درونی و بیرونی) فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۵- آیا بین شیوه فرزندپروری مستبدانه والدین و منبع کنترل (درونی و بیرونی) فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۶- آیا بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه والدین و منبع کنترل (درونی و بیرونی) فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۷- آیا بین شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین و پرخاشگری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۸- آیا بین شیوه فرزندپروری مستبدانه والدین و پرخاشگری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۹- آیا بین شیوه فرزندپروری آسان گیرانه والدین و پرخاشگری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۱۰- آیا بین تاب آوری و منبع کنترل (درونی و بیرونی) فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۱۱- آیا بین تاب آوری و پرخاشگری فرزندان رابطه وجود دارد؟
- ۱۲- آیا بین پرخاشگری و منبع کنترل (درونی و بیرونی) فرزندان رابطه وجود دارد؟

1-Berkowitz

2-Averill